

Stručni rad

PROVEDBA FOLKLORNOG KRUŽOKA U OKVIRU POSEBNOG PROGRAMA ODGOJA I OBRAZOVANJA TIJEKOM EPIDEMIJE KORONA VIRUS BOLESTI

Adrijana Skok, mag. prof. spec. i reh. ped.
Osnovna škola Franceta Bevka Tolmin, Slovenija

Sažetak

Epidemija korona virus bolesti, dugotrajno zatvaranje škola, provedba nastave na daljinu i uvažavanje preporuka o provedbi nastave te interesnim aktivnostima tijekom ponovnog otvaranja škola, kumovali su promijenjenim uvjetima izvedbe aktivnosti u okviru folklornog kružoka u školi za djecu s posebnim potrebama, gdje se odvija odgoj i obrazovanje djece s duševnim poremećajima. Poštivanje preporuka o provedbi nastave i interesnih aktivnosti unutar matičnih skupina utjecalo je na formiranje dviju skupina koje su sudjelovale u folklornom kružoku, odnosno skupine učenika u prilagođenom obrazovnom programu nižeg obrazovnog standarda i skupine učenika posebnog programa odgoja i obrazovanja. Provedba plesnih aktivnosti u homogenim skupinama pridonijela je sadržajnoj i praktičnoj prilagodbi odabranih narodnih plesova u skladu s motoričkim sposobnostima učenika u posebnom programu odgoja i obrazovanja, te lakšoj diferencijaciji i većoj individualizaciji u procesu usvajanja plesnih aktivnosti. Učenici posebnog programa odgoja i obrazovanja svladavali su odabrane narodne plesove na satima folklornog kružoka.

Ključne riječi: Epidemija korona virus bolesti, djeca s duševnim poremećajima (smetnjama), poseban program odgoja i obrazovanja, folklorni kružok

1. Uvod

S obzirom na to da su u proteklom dvogodišnjem razdoblju epidemija koronavirusne bolesti i razne epidemiološke mjere znatno utjecale na naše živote, bilo je potrebno više prilagodbe novim okolnostima u radu koji se odvijao u školama za učenike s posebnim potrebama. Nakon potpunog prestanka izvedbe interesnih aktivnosti, čija je realizacija na daljinu nemoguća (npr. folklorni kružok), u školskoj 2021./2022. godini ponovno je uz provedbu nastave u školama omogućena i provedba programa folklornog kružoka u prilagođenim uvjetima, u skupinama matičnih razreda, takozvanim „mjehurićima”. Provedba aktivnosti u sklopu folklornog kružoka se uz uvažavanje epidemioloških mjera odvijala unutar dviju skupina. Jednu skupinu sačinjavali su učenici prilagođenog obrazovnog programa nižeg standarda, dok su drugu sačinjavali učenici posebnog programa različitih razina. Manji broj učenika, homogene skupine učenika s različitim stupnjevima duševnih poremećaja i drugi promijenjeni uvjeti rada u svakoj su skupini diktirali raznolik tempo rada, veliki izbor narodnih plesova, šaljivih pjesama/pošalica i rugalica, brojalica i plesnih igara te prilagodbu izvođenja plesnih koraka i pokreta. Iako smo se našli pred izazovima, u radu nas je vodila svijest da plesni pokreti omogućavaju tjelesno i duševno opuštanje, čemu smo u danim okolnostima pridavali veliku važnost kada je riječ o kvaliteti života djece s duševnim smetnjama. Krećući se uz zvuke glazbe, pojedinac se prepušta ritmu i na trenutak zaboravlja sve brige. Kroz plesno izražavanje čovjek može spontano ili namjerno izraziti emocije: radost, strah, ljutnju, sreću, tugu, pa čak i bol. Ples omogućuje neverbalno izražavanje raspoloženja i tako otvara put ka novim spoznajama o sebi, odnosima u skupini i odnosima sa suplesničima [5, 6], te kao takav može imati terapijski učinak.

2. Poseban program odgoja i obrazovanja

U posebne programe odgoja i obrazovanja (u nastavku PPOO) usmjeravaju se učenici s umjerenim, težim i teškim duševnim poremećajima te djeca s autističnim poremećajem. Ovim učenicima potrebne su pomoći različitih razina tijekom cijelog života, budući da duševne smetnje traju od rođenja do smrti. S obzirom na to da imaju smanjene intelektualne sposobnosti, ovi učenici s umjerenim, težim i teškim duševnim poremećajima nikada nisu potpuno samostalni. Program potiče dječji razvoj u perceptivnom, motoričkom, emocionalnom, mentalnom, govornom i socijalnom području, podučava ga o važnosti brige o zdravlju i o samostalnom životu, omogućuje stjecanje temeljnih znanja i vještina te ga navikava na što aktivnije, djelomično samostalno uključivanje u okolinu. Djeca s umjerenom razinom duševnog poremećaja mogu u procesu učenja usvojiti osnove čitanja (osnovne riječi i znakovi), pisanja i računanja, a u ostalim područjima (tjelesna aktivnost, likovna umjetnost, glazba) mogu biti uspješnija. Potrebne su im prilagodbe i konkretni slikovni te grafički prikazi/ilustracije u procesima učenja i podučavanja. Djeca s težim duševnim smetnjama mogu se osposobiti za najjednostavnije zadatke, razumiju jednostavne poruke i upute te mogu izraziti svoje potrebe i želje koristeći potpomognutu ili

alternativnu komunikaciju. Djeca s težim duševnim poremećajima mogu se osposobiti samo za sudjelovanje u pojedinačnim aktivnostima, a razumijevanje i poštivanje uputa vrlo je ograničeno. Rijetko razvijaju osnove govora i sporazumijevanja. Percepcija i reakcija na vanjske podražaje također su ograničeni. Potrebna su im stalna njega, zaštita, pomoć i vodstvo. Ograničeni su u kretanju, uglavnom s teškim dodatnim poremećajima, bolestima i oboljenjima [7]. Za podučavanje osoba s duševnim poremećajima (u nastavku s DP) potrebno je ispuniti uvjete postupnosti, jasnoće prikaza, pravilnog utvrđivanja i ponavljanja te pri interpretiranju novog gradiva koristiti niz slikovnih i grafičkih prikaza odnosno ilustracija, modela, filmskih prikaza itd. Proces zaboravljanja kod osoba s DP vrlo je intenzivan, pa je važno uključiti dovoljno utvrđivanja i ponavljanja u proces učenja. Formiranje određenog znanja kod njih je moguće isključivo na temelju izravnog mehaničkog pamćenja. Najviše problema imaju u području percepcije i promatranja, jer su nesustavni i površni u promatranju, tako da ne razlikuju promatrani predmet od njegove osnove ili pozadine. Obično imaju slabije razvijene sposobnosti koje se odnose na predstavu o prostoru i utvrđivanje međusobnih odnosa u prostoru. Njihova koncentracija je niska i vrlo kratkotrajna, što ih čini nesposobnim za dugotrajan intenzivan rad. Osobe s DP karakterizira rigidnost razmišljanja, koja se povećava s godinama. Osobe s DP imaju drugačiju motivacijsku aktivnost. Njihova je razina aspiracije često niska, obično postavljaju skromnije ciljeve, što se općenito ogleda u smanjenoj motivacijskoj sferi [1, 2]. Poseban program odgoja i obrazovanja sastoji se od osnovnog i proširenog dijela programa. Osnovni dio za prve tri razine obuhvaća šest predmetnih područja: razvijanje samostalnosti, opću poučenost, kretanje i tjelesni odgoj, glazbeni odgoj, likovni odgoj i radni odgoj. Osim produženog boravka te jutarnjeg i popodnevnog boravka, prošireni dio programa PPOO uključuje također interesne aktivnosti koje škola organizira izvan školske nastave pod vodstvom učitelja-mentora.

2.2. Folklorni kružok kao interesna aktivnost

Učenici se u interesne aktivnosti uključuju na dobrovoljnoj bazi, prema svojim interesima i sposobnostima. Interesne aktivnosti svojim sadržajem obogaćuju slobodno vrijeme učenika i nadopunjuju redovitu tjelesnu aktivnost te na taj način podižu kvalitetu života. Interesantne aktivnosti planiraju se na početku i odvijaju se tijekom cijele školske godine. Odgojno-obrazovne ustanove nude različite interesne aktivnosti, uzimajući u obzir materijalne i kadrovske uvjete te tradiciju mjesta. Najpopularniji su: planinarenje, pohodi, jahanje, treninzi u raznim sportovima i sportski sadržaji po izboru (motoričke aktivnosti - MATP, judo, fitness, streličarstvo, skateboarding, rolanje...), kao i plesne aktivnosti (folklor, aerobik, navijačke skupine...) [4].

FOLKLORNI KRUŽOK

U jednoj od slovenskih škola za obrazovanje i osposobljavanje djece s posebnim potrebama već deset godina djeluje folklorni kružok. Rad se odvija pod stručnim vodstvom dviju mentorica, specijalnih pedagoginja. Folklorni kružok na dobrovoljnoj bazi uključuje djecu s DP, koja se obrazuju po prilagođenom programu nižeg obrazovnog standarda i na različitim razinama posebnog programa odgoja i obrazovanja. U sklopu programa folklornog kružoka učenici se upoznaju s narodnom tradicijom, uče narodne plesove, oživljavaju stare običaje te se upoznaju s dječjim plesnim igrama. Ujedno pjevaju dječje narodne pjesmice, uče o rugalicama, brojalicama, dječjim veselim (slavljeničkim) igrama i pošalicama koje djeca danas rijetko poznaju. Poseban naglasak stavljen je na upoznavanje pučke tradicije domaćeg okruženja te rekonstrukciji dječjih igara i plesova koje su igrali ili plesali naši preci tijekom raznih blagdana. U sklopu folklornog kružoka učenici nastupaju na raznim školskim priredbama, priredbama u svom rodnom gradu, na otvaranjima raznih sportskih natjecanja i sportskih igara ili svojim plesom razveseljuju starije sugrađane u domovima za starije. Rad u folklornom kružoku odvija se u opuštenoj i ugodnoj atmosferi, jer u okviru njegovog programa mnogo vremena i energije posvećujemo raznim opuštajućim i zabavnim dječjim igrama. Na satima folklornog kružoka svake školske godine učenici se upoznaju s jednom vrstom narodnog plesa te uče pokrete, a ostale već usvojene narodne plesove uvježbavaju, utvrđuju i nadograđuju u različitim varijantama. Učenje plesa prilagođeno je dobnoj razini, sposobnostima i interesima djece. Prilikom pripremanja prilagodbe pojedinih plesova uvijek polazimo od zapisa narodnih plesova. Sve što učenici nauče (ples, brojalice, pošalice, rugalice, dječje igrice i sl.) predstavlja podlogu za formiranje scenske postave kojom se djeca najprije predstavljaju na regionalnom susretu dječjih folklornih skupina u svom rodnom gradu. Ako na regionalnom susretu dječjih folklornih skupina i na svim narednim susretima koji slijede učenici s duševnim poremećajima dostignu razinu napredovanja u trostupanjskom sustavu selekcije (regionalno, državno), dobivaju mogućnost zajedničkog nastupanja s učenicima većinskih škola [3].

3. Provedba folklornog kružoka tijekom epidemije korona virus bolesti

Izbijanje epidemije korona virus bolesti u ožujku 2020. godine utjecalo je na zatvaranje škola i zahtijevalo provedbu nastave na daljinu. Iako su se na daljinu izvodile i neke interesne aktivnosti, nismo se odlučili za izvedbu plesnih aktivnosti u okviru interesne aktivnosti folklornog kružoka tijekom razdoblja zatvorenih škola. U školskoj 2020./2021. godini epidemija koronavirusne bolesti ponovno je utjecala na ove aktivnosti i uzrokovala zatvaranje škola odnosno prilagođenu provedbu uz poštivanje mjera za suzbijanje širenja bolesti COVID-19. S provođenjem interesne djelatnosti odnosno folklornog kružoka nastavili smo u rujnu 2021. Epidemiološka situacija nalagala je prilagođenu provedbu u mješuricama. Učenici su u školi morali ostati u

matičnim skupinama. Uzimajući u obzir preporučenu međusobnu distancu i nošenje maski, te višestruku dezinfekciju prostorija i površina, ograničeno kretanje po školi odnosno izbjegavanje druženja i miješanja među učenicima iz različitih skupina, formirali smo dvije skupine u svrhu provedbe folklornog kružoka. Rad sa skupinom učenika iz prilagođenog obrazovnog programa nižeg obrazovnog standarda (u daljnjem tekstu PP-NOS) obavljala je kolegica. Rad s grupom učenika PPOO preuzela sam sama. U normalnim okolnostima, učenje narodnih plesova odvijalo se u mješovitim plesnim parovima, a uključivalo je učenika/učenicu iz PP-NOS odjeljenja i učenika/učenicu iz skupine PPOO. Ovakvi oblici plesnih parova odabrani su uzimajući u obzir interese učenika kao i profesionalne razloge, jer učenici PPOO imaju veće poteškoće u savladavanju plesnih koraka, pamćenju plesne koreografije i orijentaciji u prostoru, pa im je često potrebno fizičko vodstvo i podrška plesnih partnera/suplesača. Tijekom razdoblja epidemije našli smo se pred izazovom, jer smo morali formirati plesne parove unutar homogenih skupina. Drugi izazov predstavljala je glazbena pratnja u okviru folklornog kružoka, jer su se u normalnim uvjetima probe izvodile uz živu glazbu. S jedne strane, živa glazba omogućuje kvalitetnije izvođenje narodnih plesova (prilagođavanje ritma i tempa pokretnim sposobnostima plesača), a s druge strane predstavlja motivaciju i kao takva pruža dodanu vrijednost za učenike sudionike. Probe su se odvijale uz zvučne snimke i pjevačku pratnju mentorica. Na satima folklornog kružoka učenici iz skupine PPOO uvježbavali su plesne korake odabranih narodnih plesova čija je izvedba bila prilagođena sposobnostima učenika. Rad se odvijao sporije, uz međukorake, s više demonstracija i fizičkih usmjeravanja te s višestrukim ponavljanjem. Usvojeni plesni koraci u kombinaciji s brojalicom i dječjom pošalicom predstavljali su osnovu za formiranje scenske postave uz pomoć plesne koreografije. Iako se rad u sklopu folklornog kružoka odvijao izolirano u homogenoj skupini s učenicima PPOO i uz nekoliko drugih ograničenja, učenici ove skupine savladali su dva odabrana slovenska narodna plesa, naučili veselo izvesti brojalicu i pošalicu, te se upoznali s gotovo zaboravljenom dječjom igrom. Tijekom izvedbe plesnih aktivnosti bili su tjelesno aktivni i opušteni.

4. Zaključak

Iako je učenicima iz skupine PPOO potrebno više sadržajnih i izvedbenih prilagodbi odabranih narodnih plesova, više međukoraka, više vremena za savladavanje i više ponavljanja za automatizaciju pojedinih plesnih pokreta, mogu zaključiti da je rad u homogenoj skupini s učenicima PPOO pridonio lakšoj diferencijaciji, većoj individualizaciji u ovladavanju plesnim koracima i ujedno postizanju višeg stupnja svladavanja plesnih koraka odabranih narodnih plesova. Naime, učenici PPOO svladali su izvođenje plesnih koraka do razine automatizacije. Tijekom ublažavanja trenutno važećih mjera za ograničavanje širenja korona virus bolesti i vraćanja predepidemijskih uvjeta, prisutna je određena doza opreza, jer su se plesne aktivnosti u proteklom dvogodišnjem razdoblju uvijek odvijale u istom prostoru i pod istim uvjetima.

5. IZVORI I LITERATURA

- [1.] Čuk, M. (2011). *Psihološke lastnosti oseb s posebnimi potrebami*. V E. Žgur (ur.), *Kako lahko pomagam: Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje v letih 2008–2011*. Vipava: Center za izobraževane, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava – CIRIUS Vipava. (18–26).
- [2.] Jerman, J. (2012). *Psihologija oseb s posebnimi potrebami*. Študijsko gradivo: izročki/teze. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Oddelek za specialno in rehabilitacijsko pedagogiko.
- [3.] Skok, A. (2017). *Vpliv plesne vadbe na razvoj ravnotežje pri učencih z zmerno motnjo v duševnem razvoju*. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [4.] Srebot, I., Bolčina, M., Miličević, L. in Florjančič, M. (2014). *Učni načrt za področje Gibanje in športna vzgoja. Osnovna raven*. Dostupno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/posebni_program/gibanje_in_sportna_vzgoja-osn_raven.pdf [Pristupljeno 20.2.2022.].
- [5.] Šušteršič, A. in Zagorc, M. (2010). *Sodobni ples pri pouku športne vzgoje v osnovni šoli*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- [6.] Zagorc, M., Vihtelič, A., Kralj, N. in Jeram, N. (2013). *Ples v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [7.] ZRSS (Zavod za šolstvo). (2015). *Kriteriji za opredelitev vrste in motnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*. Dostupno na: <http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/kriteriji-puopp-2015/> [Pristupljeno 20.2.2022.].